

Uorden champester

dal cumün da Ftan

Il preschaint uorden as basa sül art. 2 da la ledscha chantunala da cumüns dals 28 avrigl 1974, e sün la constituziun cumünala art. 57, approvada da la radunanza dals 2 settember 1998 e da la Regenza dals 5 october 1998

1. Disposiziuns fundamentalas

art. 1

Tuots pas-chs dal cumün da Ftan sun in proprietà dal cumün da vaschins. Il cumün politic ha il dret da giodia dals pas-chs, chi fuorman üna part da l'administraziun cumünala. Tuot ils stabels ed edifizis sun in possess dal cumün politic.

art. 2

La giodia e la cultivaziun da las alps e dals pas-chs vain surlaschada als paurs domicilats a Ftan. Fintant cha'l pas-ch nu vegn surdovrà, po gnir miss ad alp eir muvel d'utrò. Il numer da muvel chi po gnir miss ad alp es fixà dal chantun sco occupaziun normala d'alp. Collavuraziuns cun cumüns vaschins sun admissas cul acconsentimaint dal Cussagl da cumün.

art. 3

Il Cussagl da cumün po dar a fit a terzas personas domiciliadas a Ftan stabels chi nu vegnan plü dovrats per adöver cumünal. La pastriglia ha il prüm dret.

art. 4

La survaglianza da la prealp e da l'alp Laret es chosa da la cumischiun champestra. La vendita da lat e las pajas dal personal suottastà a la suprastanza da la Terza.

art. 5

Mincha paur ha la pussibilità da far aldümers sün seis terrain, però el ha da resguardar tuot las ledschas superiuras. Id es d'evitar chi cula zocca o aua zuos-cha our dals aldümers sün las vias.

Aldümers chi vegnan fats suot o sur vias cumünalas han d'avair üna distanza d'almain trais meter davent da la via. Per far aldümers a temp limità sün terrain cumünal vöglia ün permiss dal Cussagl da cumün.

art. 6

Süls tragets da las pistas da skis e da la loipa da passlung illa zona da sport esa proibi da far aldümers.

art. 7

La rumida da naiv fin pro las fouras da grascha da Nalar, Sulains e Nuis-chel ha da gnir fatta dal cumün.

art. 8

Pro saivs (stablas ed electricas) chi traversan vias e sendas cumünalas ha da gnir garanti il passagi public. Scha quai nun es il cas, po il cumün pretender cha las saivs gnian müdadas obain eliminadas. Ils cuosts van a charg da quels chi fan las saivs.

2. Incumbenzas da la cumischiun champestra

Art.9

Il departamaint champester as cumpuona da las seguaintas persunas:

- a) schef champester chi'd es eir commember dal Cussagl da cumün
- b) dal president da la terza ch'id es respunsabel per l'alp Laret e per la prealp
- c) da duos commembers - respunsabels ün pel muvel gross l'oter pel muvel manü - chi vegnan elets d'üna radunanza da tuot ils paurs
- d) ils dovairs da la cumischiun champestra sun reglats in l'ordinaziun executiva

art. 10

Al respunsabel pel sector champester suprastà:

- a) da vagliar sur dal uorden champester.
- b) la survaglianza sur da tuottas chamonnas e stabels (insembel cul cusglier respunsabel pels stabilimaints). Reparaturas vi dals stabels sun chosa dal cumün politic. Per l'erecziun e'l mantegnimaint da las saivs dals serratschs e dals truois metta il cumün a disposiziun tuot il lainom gratuitamaing.
- c) da pisserar cha las ledschas federalas, chantunalas e cumünalas gnian resguardadas (ledschas per la protecziun da las auas e da la natüra, il scumond da metter grascha e zocca sün terrain dschet e sülla naiv, protecziun da las zonas dals inchaschamaints da las funtanas ect.)
- d) da pisserar chi gnian organisats ils cumüns tenor l'ordinaziun executiva
- e) da bannir la radunanza da tuot ils paurs

3. Oblig da prestar cumüns

art. 11

Mincha proprietari da muvel gross e da muvel manü es in dovair da prestar cumüns se guond las vachadas chi vegnan alpigiadas tenor l'ordinaziun executiva.

4. Pasculaziun

art. 12

La pasculaziun vain reglada in ün'ordinaziun executiva e vain relaschada da la cumischiun champestra.

5. Dons

art. 13

Dons da gronda relevanza aint illa prada e sül pas-ch han da gnir stimats da la cumischiun da stima cumünala ed inchargiats insembel cullas spaisas als cuolpabels. La cumischiun as cumpuona dal schef champester e dal cusgliader agricul chantunal.

6. Dovair dad alpagnar

art. 14

Tuot il muvel gross e manü chi vain invernà in cumün ha il dret e'l dovair da gnir alpagià in nossas alps, fintant cha'l pas-ch muntagnard permetta.

In cas cuntrari, voul dir schi vain alpagià utrò, vegnan inchargiadas listess la taxa d'erbadi e la taxa da pastradüra. Sün dumonda ouravant po la cumischiun champestra e/o la Terza desister da quistas taxas.

7. Taxas e contribuziuns

art. 15

Il cumün politic etscha las seguaintas taxas:

1. üna taxa da pastradüra chi resulta our dal quint champester e chi vegn tagliada sü dal commember respunsabel da la cumischiun in möd chi resta minch'on ün vanz d'chasscha
2. üna taxa d'erbadi per tuotta muaglia grossa e manüda chi vegn pasculada ed alpagiada
3. üna taxa d'alpagiada per muvel ester chi vegn per part surlaschada a la corporaziun per cuvernar ils cuosts da la pastriglia.

Las taxas 2 e 3 vegnan fixadas sün proposta da la cumischiun champestra tras il Cussagl. Per armaints chi perischan o per cas da malatia po la cumischiun champestra o la Terza (tenor lur statüts) redüer o s-chassar las taxas seguond il temp da pasculaziun o alpagiada, scha quists armaints vegnan tuts davent da la malgia avant chi sajan scuors 30 dis davo il principi da la pasculaziun o da l'alpagiada.

art. 16

Las cuntribuziuns per l'alpagiada chi suottastan a las directivas federalas e chantunalas fluischan per part in chascha cumünala (voul dir almain 25 % per las vachas da lat e 15 % pel rest). Il Cussagl da cumün po sün proposta da la cumischiun champestra augmentar quista part schi fa dabsögn per cuvernar investiziuns. La cuntribuziun per las chavras va cumplettamaing a favur dal pastraretsch. La part da quistas contribuziuns chi pertocca al cumün vegn missa sün ün conto seperà, chi suottastà al departamaint champester. La munaida sto gnir impuondüda per meglioraziuns dal pas-ch e da stabels per la pastriglia.

8. Disposiziuns finalas

art. 17

L'execuziun da quist uorden es chosa dal Cussagl da cumün. Quel piglia a cogniziun l'ordinaziun executiva.

art. 18

Cuntravenziuns a la disposiziun da quist uorden o da l'ordinaziun vegnan punidas dal Cussagl da cumün cun multas fin a fr.1000.--

art. 19

Quist uorden rimplazza quel dals 24 marz 1999. El aintra in vigur subit davo l'approvaziun tras la radunanza.

Acceptà da la radunanza cumünala dals 11 avrigl 2006.

il schef champester: sig. Giovanin Josty

il capo: sig. Reto Pedotti

l'actuar: sig. Andri Florineth

Ordinaziun executiva

pro'l uorden champester

relaschè da la cumischiun champestra in basa da l'art. 9 e 12 dal uorden champester

1. Pasculaziun

chavras: Ils lös ed il möd da pasculaziun (paster, saivs electricas) per prümavaira e d'utuon vegnan fixats da la cumischiun champestra.

Alpagiada:

La stà han las chavras da gnir alpagiadas.

L'alpagiada vain organisada da la Corporaziun Alp Valmala, illa quala sto esser ün com-member respunsabel da Ftan.

bescha:

Alpagiada:

Tuot l'alpagiada as drizza tenor il plan chantunal d'alpagiada, chi vain miss pro a quist'ordinaziun. Per l'utuon es previss da Tasna d'immez in oura fin la Reisgia Veglia, scha pussibel vi pel di amunt a l'ur dal uaud oura infin il Grip da Laret.

Davo puli il pas-ch da Laret esa da passar suroura Foppa Bella, Clünas, prada d'munt infin Fiveng Suot.

muvel süt: La pasculaziun cumainza gio'n Clöf, Runc, Las Leivras e tuot il pas-ch da Chanscharoulas, davo sün Plan Mundanaira.

La prümavaira nu pon ir ingünas vachas süttas gio'n Chanscharoulas. Excepziuns vachas chi han uostà l'on avant.

Alpagiada :

L'alpagiada cumainza in las Miranas e cuntinua da la val aint

L'utuon es la pasculaziun in fin Tasna Dimmez e davo Chanscharoulas. Schi's chatta megltras soluziuns per las vachas mamma o pel muvel süt es reservà il pas-ch da Plan Mundanaira per las vachas chi vegnan mussas.

La prümavaira pon pascular ils vadels vi Saraplanna, Plan da la Faira e gio Sadruinas. Inavant vaja Vallainas, Uaud d'Urezza, Plan Grond (Ftan-Pitschen),

Alpagiada: Funtana Merla, Plataurgia suot e Schlivera. Davo passar aint a Plütschessa fin sül cunfin da la prealp, Piz Clünas ed Era dal Piz .

D'utuon, il pas-ch sco prümavaira.

Chavagls:

Schi surpassa 10 chavagls annunzchats per l'alpagiada dals cumüns Ardez e Ftan, schi po ir in Urschai be la mità dad els. Per tshella mità esa da tscherchar üna soluziun ad Ardez.

Alpagiada:

L'alpagiada cumainza in Valmala cul muvel süt insembel e finischa cur cha'l muvel süt va gio'n Chanscharoulas.

Vachas mamma:

Prümavaira:

La mità da las vachas mamma da Ftan po ir ad Ardez cur chi va il muvel sùt. Il rest va ad Ardez cur cha'l stadi dal pas-ch permetta quai.

Alpigiada:
Per las vachas mamma stan a disposiziun las vals Sampuoir e Nuna.

Utuon:

Davo l'alpigiada pon ir 50 armaints sùn Plan Mundanaira. Ils cunfins sun suot la senda d'alp e'l passagi da Nischöl.

vachas: L'alpigiada cumainza culla prealp e cuntinua sùn l'Alp Laret.

2. Exercizis:

- a) 4 uras per vachada
- b) tuot ils cumüns bannits vegnan quintats cun 8uras
- c) las uras prestadas cun maschinas quintan dubel
- d) paur chi nun accumulischun lur numer dad uras tenor las vachadas sun in dovair da tour davo quellas l'on chi segua. Nu vegnan els davo neir il seguond on cullas uras da lavur, sun els in dovair da pajar las uras seguond las pajas cumünalas.
- e) uras valablas pon gnir prestadas da persunas da 15 ons amunt
- f) las uras prestadas in Valmala vegnan eir quintadas, max.8 uras.
- g) Pro las müdadas cul muvel e bescha da prümavaira vegnan quintadas las uras
- h) Pro tuot las lavuors cul muvel eister vegnan quintadas las uras

3. Exepziuns:

Exepziuns da la pasculaziun pon gnir fattas per tuot la malgias, tenor necessità. Decisiuns vegnan trattas da la cumischiun champestra.

4. Cumischiun champestra

La cumischiun champestra surdà las incumbenzas in aigna cumpetenza.

A la cumischiun champestra suotastan las seguaintas incumbenzas:

- da organisar insembel cul manader operativ ils cumüns
- da survagliar ils cumüns e las lavurs bannidas
- l'organisaziun da la pasculaziun
- dispuoner sur dal möd da la pasculaziun
- fixar il cumanzamaint e la finischun da la pasculaziun
- tgnair aint il (Normalbesatz) chi'd es definà dal Uffizi chantunal
- finar la pastriglia da las differentas malgias e far gio contrats
- da pisserar chi nu gnian danagiadas scarpadas cun trafichar e pascular muvel
- da pisserar chi gnian pulidas las vias e sendas davo la pasculaziun
- reservar las chamonnas pro'l cusglier respunsabel pels stabilimaints
- respunsabels pel quint da pastradüra ed erbadi

L'administraziun vain fatta dal chaschier cumünal.

Ils commembers da la cumischiun champestra vegnan indemnissats be schi han prestà las lavurs da cumün tenor art. 11 dal uorden champester. L'import pauschal vegn fixà dal Cussagl da cumün.

5. La suprastanza da la Terza

La suprastanza da la Terza es respunsabla per tuot quai chi riguarda la vendita da lat, las pajas dal persunal d'alp, tenor ils statuts da la corporaziun Alp Laret dals 21 gün 1994.

Decis da la cumischiun champestra illa sezzüda dals 13 avrigl 2006.

il president:

l'actuar:

Ftan, 19 avrigl 2006